

Turinys

Padėka	9
Pratarmė. Susidūrimas su Mirties angelu	13
Ižanga. Gedėdami savo augintinių tarpame žmogiškais gyvūnais	19
Ar jūs ir jūsų šuo – vienas ir tas pats?	27
Jie kalti tik dėl to, kad nugaišta, kol mes dar tam nepasiruošę	37
Visi šviesūs ir geri dalykai turi pabaigą: šuns mirtis	49
Katės nutuokia apie mirtį daugiau, nei mes manome	63
Mirties laikas	73
Sielvartas dėl laukinio draugo	85
Širdgėla: vaikai ir augintinių netektis	115
Ar turėtume valgyti savo draugus?	125
Šunys įvairiuose pasaulio kampeliuose	133
Pyktis netekus gėrio ir šviesos: psichinė būseną gedint gyvūno	143
Daugiau niekada neturėsiu šuns ar katės, ar ne?	151
Gydomieji ritualai prarastiems gyvūnams atminti	161
Išvada. Sielvartas niekada nesibaigia	181
Post Scriptum. Benjy nugaišo 2019 metų rugpjūčio 1 dieną	187

ginčytis, nes niekada nepatyriau vaiko netekties, žinau, kad iš tiesų būtų sunku tai išgyventi. Tai, ką jie man sako, atrodo teisybė, tačiau, kita vertus, nesu tikras, kodėl būtina savo kančią lyginti. Svarbu pabrėžti, ypač kam nors „iš išorės“, kam nors, kas nėra praradęs nė vieno, kad tai yra visapusiškai gniuždanti patirtis. Ji gali visiškai paralyžiuoti valią. Kaip galime taip paprastai gyventi toliau po tokio siaubingo įvykio? Tai tarsi plyšys auroje, gaubiančioje mus kiekvieną dieną. Staiga užaina tuštuma. Galiu suprasti, kaip žmonės susergera gilia depresija dėl tokios netekties.

Tačiau, nors visi supranta sielvartą netekus žmogus, ne visi laiko tokiu pačiu svarbiu sielvartą, daugybės žmonių jaučiamą nuagaišus jų bičiuliui gyvūnui. Šis potyris gali sukristi, turime tai pripažinti. Žinoma, gal ir ne man sakyti, kad netekti vaiko yra vienas iš baisiausių nutikti galinčių dalykų. Bet sielvartas dėl šunų ir kitų augintinių netekties nėra savaimė aiškus, ir įrodymų gali pateikti tik tai patyrę žmonės. Ir dargi kai kurie iš jų man sako, kad atėjus tokiam metui jaučia gėdą dėl savo nesuvaldomo sielvarto.

Bandymas suprasti, kokia gili neviltis mus gali apimti, veda link pripažinimo, kad mūsų ryšys su gyvūnais nėra tik patogumas ar, tam tikra prasme, sentimentalumas, o kažkas visiškai kita, kažkas, ko amžių amžius nenorėjome pripažinti. Keista, kad šis nenoras eina koja kojon su panašiu nenoru pripažinti, jog gyvūnai sielvartauja vieni dėl kitų, taip pat ir dėl mūsų – tai aš dar paaiškinasiu. Tiesa, apie šį reiškinį žinome daug mažiau negu apie mūsų pačių sielvartą, bet analogija aiški: lygiai taip, kaip mes graužiamės dėl jų, jie graužiasi dėl mūsų. Dabar jau žinoma, „kad be žmonių daugybė gyvūnų taip pat jaučia sielvartą“, kai kurie jų jaučia taip pat stipriai, kaip ir mes (turiu omenyje dramblius). Esu tikras, kad evoliucijos istorijoje nebuvo tokio laikotarpio, kai nesielvartavome dėl mylimų artimųjų, ir, mano manymu, tai taip pat pritaikoma daugybei laukinių gyvūnų. Sielvartas pažįstamas gamtoje tiek pat, kiek per visą evoliucijos istoriją jis pažįstamas žmogui.

Ar jūs ir jūsų šuo – vienas ir tas pats?

Šunų ir žmonių santykiai ypatingi – bičiuliaudamiesi šunys iš tiesų mažina žmogaus oksitocino atsargas, kurios įprastai saugomos mūsų vaikams.

Brianas Haris

Gyvename Bondajaus pakrantėje, Sidnėjuje. Su žmona Leila kiekvieną rytą ir vakarą einame pasivaikščioti paplūdimiu. Kas kartą išėjęs apstulbstu, kiek daug sutinku šunų, vaikstančių su pasaitėliu arba be jo pakrantėje esančioje pievelėje, nes paplūdimyje bėgioti jiems draudžiama. Kartas apima jausmas, lyg žiūrėčiau filmą apie ateivius: tos planetos gyventojai turi gyvūnus, kaip mes, tie gyvūnai vaikšto su pasaitėliais, kaip mūsų šunys, ir pagalvoju: „Oho! Jie turi šį svetimos rūšies padarą, einantį šalia, kuris draugiškai, kartais netgi nuolankiai į juos žvelgia, nors akivaizdžiai yra nuo jų priklausomas. Tačiau gyvūnas, kad ir koks būtų, tam

neprieštarauja. Kaip įdomu!“ O tuomet suvokiu, kad esame tokioje situacijoje: turime šį „laukinį“ gyvūną, kuris absoliutus mūsų draugas ir kuris vis dėlto yra ateivis. Mes nematome ir negalime pamatyti, kas vyksta šuns galvoje. (Dabar, kad kačių mylėtojai nepradėtų piktintis knygai dar nė neįpusėjęs, leiskite man paaiškinti: mes gi nevedžiojame savo kačių su pasaitėliais. Joms tai nepatiktų, nepatiktų ir mums. Kodėl taip yra, bus paaiškinta vėliau knygoje.) Tačiau akivaizdu, kad šuo pasaitėliu mėgaujasi. Jis kaip tik ten, kur ir norėtų būti. Su mumis. Ir taip pat aišku, kad ir mes tuo mėgaujamės. Mes irgi ten, kur norėtume būti. Kokį kilometrą eidamas su Leila per švarų auksinį Bondajaus paplūdimio smėlį matau labai panašią sceną, tik šįkart be šunų. Štai maži vaikai žaidžia smėlyje, stato pilis, kasa baseinėlius, kuriuos pripildo artėjančios bangos, juokiasi ir nepaprastai mėgaujasi, visai kaip ir šunys. Jų tėvams irgi smagu – taip pat, kaip ir su šunimis. Todėl esu linkęs manyti, kad šunys ir vaikai turi labai daug bendra. O kai kurie iš tų vaikų dar tokie maži, kad mes taip pat negalime suprasti, kas vyksta jų galvoje. Nežinome, ką jie galvoja, nepaisant to, kad nuoširdžiai džiaugiasi šia diena. Kaip ir šunys. Kaip ir mes, būdami šalia mažų vaikų ir šunų.

Ši kasdienė patirtis, žinoma, nestebina, ir jūs, mano skaitytojai, visa tai irgi matote. Kita vertus, iš tiesų nuostabu, nes niekas negalėjo nuspėti galimybės, kad kita rūšis taip mėgausis mūsų buvimu šalia. Viskas, ką matau pažvelgęs į šunį, yra nesuvaidinta laimė. Ir dėl to nekyla abejonių. Gal prieš dešimt metų mokslininkai būtų mane sukritikavę: „Tu taikai savo jausmus šuniui. Iš tiesų tu negali žinoti, kokias emocijas jis jaučia.“ Žinoma, būtų galima ginčytis, ir dabar populiarius toks požiūris, kad emocijos yra objektyvios, tai reiškia, kad jas gali pastebėti ir pasverti kiti, o pojūčiai yra vidiniai ir žinomi tik tam, kuris tuo metu juos išgyvena, – tuo remdamiesi galime spėti, kad gyvūnas išgyvena emocijas, bet nežinome, kaip gyvūnas dėl tų emocijų „jaučiasi“. Man toks požiūris atrodo šiek tiek dirbtinis. Manau, beveik kiekvienas,

įskaitant ir mokslininkus, dabar džiaugsmingai pripažįsta: taip, žinoma, šuo jaučiasi laimingas. Ar tai ta pati laimė, kurią jaučia žmogus, esantis šalia? Na, dėl šito niekada nebūsime tikri, bent jau ne tiek užtikrinti, kad pritartume kokiam įnoringam filosofui, tačiau aš įsitikinęs – šuo jaučia kažką labai panašaus į tai, ką laikome laime. Tiesą sakant, esu pasiryžęs žengti dar toliau ir tvirtinti, kad šuo jaučia kažką *geriau*, kažką *aukščiau* už mūsų laimę, nes ji atrodo absoliučiai gryna. Jie jaučia *tyrą* laimę, ar bent jau man taip atrodo. Ir ryžtuosi žengti dar žingsnį: manau, jie taip jaučiasi dėl *daugybės* žmonių, tai paaiškintų mūsų begalinį norą leisti laiką su šunimis. Jie suteikia mums galimybę pažinti tyresnį jausmą, negu sugebėtume pajusti.

Leila yra pediatrė, ir su malonumu stebiu ją, dirbančią mūsų namuose Bondajuje. Pas ją ateina mamos su vaikais – ir naujagimiais, ir paaugliais. Taip, tėčiai taip pat ateina, bet dažniausiai motinos, todėl, kad būtų paprasčiau, kalbėsiu apie jas. Visuomet, net vaikui susirgus dažnai komplikacijų sukeliančiomis mirtinomis ligomis, tos motinos tiesiog dievina savo atžalas. Žvelgia į juos su šypsena, su malonumu kalba apie jų išdaigas – trumpai tariant, su meile. Viena iš priežasčių, kodėl ši meilė egzistuoja, yra ta, kad vaikai yra „kiti“. Neįmanoma to nepastebėti: jie – gyvi mūsų pačių praeities, į kurią nebegalime sugrįžti, pavyzdžiai. Niekas neprisimena savo ankstyviausios vaikystės. Žavimės šiuo „kitoniškumu“. Malonu matyti žaidžiančius vaikus, kuriems neegzistuoja jokios pasaulio problemos. Pasinėrę į save ar trumpus žodžius, kuriuos sukuria ar išmoksta, jie skleidžia tokį nekaltumą, kurio mes, suaugusieji, gal ir nepamename, bet vis tiek ilgamės.

Taip pat yra ir su šunimis (ir kitais gyvūnais). Taip, priskiriame jiems jausmus, neabejotinai panašius į mūsų pačių. Bet netgi tuomet, kai jie užauga, vis tiek gali bet kada pajusti laimės kupiną pasaulį, tą, kuris mums yra paslaptis. Todėl kai kurie mūsų rūšies atstovai negali gyventi be šuns. Tai kaip priminimas, o galbūt veidrodis, atspindintis mūsų evoliuciją.

Žinoma, būdami medžiotojai-rankiotojai, į šunis buvome panašesni, nei esame dabar. Gyvenome mažomis grupėmis, visą laiką leisdavome kartu, dažniausiai draugiškai, nieko nenučiuokdami apie karus ir kitas negandas, neduodančias mums ramybės šiandien. Galbūt gyvenimas ir buvo trumpesnis nei dabar, bet kartu jis buvo sveikesnis ir lengvesnis. Panašesnis į šunų.

Grįžtant prie mano rytinių ir vakarinių pasivaikščiojimų, kurių metu stebiu laimingus šunis, man vis dar kelia nuostabą tai, kad šis kasdienis reiškinytis nelaikomas tokiu stebuklingu, koks iš tiesų yra: svetimos kilmės padaras, kurio mąstysena mums yra visiškai mįslė, leidžia su mumis laiką ir tuo mėgaujasi. Primena „Žvaigždžių karų“ siužetą, bet viskas vyksta realybėje – čia ir dabar. Kaip puiku!

Visuomet svarsčiau, ką žmonės, užmezgę ryšį su tolima civilizacija, norėtų sužinoti labiausiai. Turbūt priklauso nuo žmogaus: lingvistai norėtų sužinoti, kaip jie bendrauja. Politikai – apie jų valdžią. Muzikantai norėtų sužinoti, kokiais instrumentais jie groja. Informacinių technologijų specialistams būtų įdomu, ar labai sudėtingi jų kompiuteriai, o galbūt jie mums net nesuvokiami. Turiu pripažinti, kad man įdomiausia būtų sužinoti iš karto po to, kai išsiaiškintčiau, kaip jie sustabdė karus ir smurtą, – kokios *dar* būtybės gyvena kartu su jais. Ar jie turi šunų ir kačių atitikmenį, o galbūt jie tai laikytų kišimusi į kitų gyvūnų gyvenimą, kaip kai kurie pradeda manyti netgi čia, žemėje? Ir ar jie gyvena tokioje santarvėje su kitais gyviais, kad netgi, tarkime, nesumano jų valgyti? Turiu pripažinti, tai yra mano paties, kaip vegano, baubas. Aš tikrai nebūčiau vienintelis besidomintis, kokie kiti padarai egzistuoja kartu su ateiviais. Turbūt kiekvienas, gyvenantis su šunimi ar kate, taip pat norėtų tai sužinoti. Žmonės dabar pakerėti naminių gyvūnėlių. Ir šis potraukis tik auga.

Žinoma, mylinčiųjų šunis buvo visuomet. Bet mane stulbina tai, kad gyvename labai įdomiais laikais. Pamenu, daugiau nei prieš dvidešimt metų knygoje „Šunys niekada nemeluoja apie

meilę“⁷ rašiau: ši tema itin populiaru visuomenėje, neabejotinai ne tokia populiaru ji tarp mokslininkų, įskaitant zoologus, gyvūnų elgesio tyrinėtojų, netgi tarp veterinarų, kurie atmetė mano šunų emocijų tyrimus kaip mėgėjiškus ir skubotus. Tačiau dabar Amerikoje ir Europoje beveik neliko universitetų, kurie neturėtų *šunų pažinimo laboratorijos*. Nors ir vartojamas toks pavadinimas – manau, dėl to, kad skamba moksliau, – iš tiesų jie tiria daugiau nei intelektinius šunų sugebėjimus. Tiesa, mokslininkai buvo užsiėmę (ne visuomet garbingai) analizėmis, kokie protingi yra „kiti“, ir ar kiti padarai, kitos rasės, lytys ar rūšys skiriasi nuo jų pačių. Bet iki šiolei nė vienas iš tokios daugybės daugiau ar mažiau kietakakčių mokslininkų nenorėjo pripažinti ir kitų gyvūnų sudėtingo emocinio pasaulio. Tai įrodo tokios naujos knygos, kaip Sy Montgomery „Aštuonkojo siela“⁸ (taip pat ir jos knyga „Gera gera kiaulė“⁹), Helenos Macdonald „S reiškia sakalą“¹⁰, Jonathano Balcombės „Ką žino žuvis“¹¹ ir Franso de Waalo „Mamos paskutinis apkabinimas“.

Mes jau pažengėme taip toli, kad Peterio Wohllebena knyga „Paslaptingas medžių gyvenimas“¹² apie augalų emocijas ir socialinę jų struktūrą tapo neįsivaizduojamo masto bestseleriu. Taip pat vėliau jis parašė knygos tęsinį apie gyvūnus, bet, nors ir rašiau pratarmę šios knygos leidimui JAV, turiu pripažinti, kad ji nestulbina taip, kaip toji apie medžius. Nušvinta protas suvokus, kad egzistuoja kažkas nesuprantama, kažkas, apie ką anksčiau negalvojome, – neabejotinai dėl to, kad dabar jau esame įpratę girdėti apie sudėtingas kitų gyvūnų emocijas.

⁷ „Dogs Never Lie About Love“.

⁸ „The Soul of an Octopus“.

⁹ „The Good Good Pig“.

¹⁰ „H Is for Hawk“.

¹¹ „What a Fish Knows“.

¹² „The Hidden Life of Trees“.

Taigi, kaip galime paaiškinti šį naujai atsiradusį ryžtą susitaikyti su tiesa, kad žmonės nėra visa galva aukštesni už kitus gyvus organizmus? Gerai, galbūt šis klausimas pernelyg abstraktus, bet šiek tiek supaprastindami galime klausti – kodėl šunys? Ir kodėl dabar?

Manau, atsakymas gana paprastas: mūsų pastarųjų kelerių metų – galbūt daugiausia dešimties – žinios apie tai, kad dviejų rūšių, žmonių ir šunų, koevoliucija padarė didžiulį šuolį. Iki šiol pagal bendrą mokslinį suvokimą buvo teigiama, kad šunys yra pirma prijaukinta gyvūnų rūšis, tačiau maždaug prieš 10 000–15 000 metų, tuo pat metu, kai prasidėjo augalininkystė ir ūkininkavimas. Bet daugybė rimtų mokslininkų, atliekančių tyrimus šioje srityje, tą datą kelia vis tolyn, todėl dabar manoma, kad šunys buvo prijaukinti maždaug prieš 25 000 metų. Kai kurie mokslininkai netgi palaiko drąsesnę teoriją ir teigia, kad tai galėjo įvykti prieš 35 000 metų. Po vos kelerių metų pasiekėme 50 000 metų ribą, o tai yra bendrai priimta data dėl mūsų šiuolaikinės rūšies, *homo sapiens sapiens* – būtų visai užtekę ir vieno *sapiens*, – atsiradimo. Tai reikėtų, kad pradėjome bendrauti su šunimis netrukus po to, kai tapome tuo, kuo esame. Todėl visiškai nebūtų keista manyti, kad mes *koevoliucionavome* – vartoju šį terminą vien dėl to, kad jis man patinka ir paaiškina viską, kuo tikiu, bet jis net nepanašus į pirmąjį¹³ – su šunimis, ir kartu išmokome juos pamilti. Juk jei mūsų vaikai mus myli – o dažniausiai jie mus myli – aišku, kad bent iš dalies jie taip jaučiasi dėl to, kad yra nuo mūsų priklausomi. Su šunimis ši situacija dar toliau pažengusi, nes priklausomybės jausmas abipusis. Mes nesame priklausomi nuo savo vaikų, tačiau įmanoma, kad būdami dar jauna rūšis buvome priklausomi nuo šunų: jie prižiūrėjo

¹³ Darwinas minėjo koevoliucijos esmę kalbėdamas apie gėles ir vabzdžius, tuo tarpu Paulas Ehrlichas patį koevoliucijos terminą pavartojo 1964 metais. 2013 metų gegužės 14 dienos žurnale „Nature Communications“ rašoma, kad mokslininkai pastebėjo koevoliucijos modelį ir smegenyse vykstančiuose procesuose, pavyzdžiui, pernešant smegenyse išsiskiriančią cheminę medžiagą serotoniną. (Aut. past.)

vieta, kurioje miegojome, tą daro ir dabar, ir dažnai netgi aukojo gyvybę, kad mus apsaugotų. Ką jie gavo mainais? Sakyčiau, ne tiek daug, kiek patys davė, nes šuo, anksčiau buvęs vilku, puikiai pats sugebėjo pasirūpinti maistu, susišildyti, daugintis, rasti draugų ir aplinką, kur jų būrys saugiai galėjo jaustis. Mes jiems šito nesuteikėme. Tačiau davėme jiems kai ką kita – prierašumą. Kodėl šunims taip to reikėjo? Nesu tikras, kad galiu atsakyti, nes šunys prisiriša vieni prie kitų taip pat, kaip ir prie žmonių. Jie nepanašūs į kates, kurios kartais mieliau laiką leidžia su mumis, o ne su kitomis katėmis. Retas šuo nenori leisti laiko su kitais šunimis ir nesimėgauja kartu dūkdamas, lakstydamas ir žaisdamas. Iš tiesų, derėtų būti kiek kuklesniems: niekada nebūsime tokie geri šuns draugai kaip kiti šunys.. Pamenu laikus, kai mano šuo žiūrėdavo į mane tarsi pasiduodamas, kai jį vydavausi, akivaizdžiai suvokdamas, kad aš negaliu lygintis su jo draugais šunimis. Bet šiuo atžvilgiu jis buvo geraširdis.

Štai gal kiek per drąsus spėjimas: ar įmanoma, kad lygiai taip, kaip mes save laikome kitos rūšies draugais, šunys irgi jaučiasi taip pat? Negalime daryti to, ką daro šunys, bet mes esame „kitokie“, ir galbūt šunis tai domina?

Tačiau šios mįslės dar neįmintos. Šunys nori būti su mumis ne tik tada, kai esame jiems malonūs ir prieraišūs. Egzistuoja visiems žinomas paradoksas, kad šuo myli netgi „šeimininką“ – be abejonių, kai kurie žmonės tokiais save ir laiko, – kuris muša, žeidžia ar bara. Vėliau, skyrelyje apie tai, kaip tapau veganu, bandau aiškintis, kodėl kai kurios bendruomenės vis dar valgo šunų mėsą (medžiotojai-rankiotojai praeityje beveik garantuotai taip elgėsi, jei ne nuolat, tai bent jau prispaudus būtinybei), kai šunys tapo tokia didele mūsų visuomenės dalimi ne tik čia, bet ir Vietname, Korėjoje, Kinijoje ar bet kurioje kitoje šalyje, kur vieni šunys laikomi šeimos nariais, o kiti atsiduria valgiaraštyje. Šiuo metu nenoriu gilintis, kaip žmonės prisiverčia taip su šunimis elgtis (turbūt dėl to, kad atsakymo neturiu), man labiau knieti paklausti

sudėtingesnio klausimo: kokį šunys duoda atsaką. Nepanašu, kad jie priešintųsi. Jie nelabai stengiasi ištrūkti į laukinę gamtą, vėl tapti vilkais ar bent jau prisijungti prie laukinės šunų gaujos. Atrodo, kad nuolankiai priima savo likimą. Nepaisant to, jog tiksliai nežinome, kas vyksta skersti pasmerkto šuns galvoje. Čia ne ta tema, kurią norėtume plėsti. Aš tikrai nenoriu. Tačiau verta pasvarstyti, ar šunys taip jau gamtos sutvarkyti beatodairiškai mumis pasitikėti, jog iki pat paskutinės akimirkos negali patikėti, kad juos išduosime.

Bet netgi šalyse, kur valgyti šunis buvo amžių tradicija, ryškėja didžiuliai pokyčiai. Kinijoje, Vietname ir Pietų Korėjoje yra gyvūnų teisių grupės, vykdančios kampaniją prieš šunų žudymą ir valgymą, ir kasdien šios grupės darosi vis stipresnės. Tose pačiose šalyse, netgi mažuose kaimeliuose, taip pat visai neseniai buvo pastebėtas reiškinys, kad šunys jau laikomi draugais ar net šeimos nariais.

Todėl pritariu pozicijai, kad, kalbant apie šunis, pasiekėme lūžio tašką, ir negrįšime į dienas, kai šie gyvūnai buvo laikomi paprasčiausia nuosavybe, neturinčia savo poreikių. Mano manymu, tai – nuostabus dalykas.

Bandydamas suvokti, kaip tai nutiko, aptikau stulbinantį pasakojimą apie vilkus ir vietinius žvejus beotukus Niufaundlande, kurie, kaip paaiškėjo, „neturėjo“ šunų. Atvirksčiai, jie pažinojo vilkus, ir tam tikra prasme ši istorija pateikia mums įžvalgų apie šunis, vilkus, draugystę, žmones ir smurtą. Pamažytelkite apie šį nuostabų septynioliktojo amžiaus jūrų kapitono sero Richardo Whitbourno pasakojimą. Jis vadovavo vienam iš karinių jūrų pajėgų laivų, kovojusiam prieš „nenugalimą“ Ispanijos armadą. 130 laivų plaukė iš Ispanijos įsiveržti į Angliją. Armadą 1588 metais nugalėjo seras Francis Drakas mūšyje, kuris laikomas vienu iš didžiausių jūros mūšių istorijoje. Whitbournas, paprašytas Williamo Vaughano, nuo 1618 iki 1620 metų prižiūrėjo „jo“ koloniją Reniuse,

Niufaundlande, kur tuo metu ir gyveno medžiotojai-rankiotojai, vadinęsi beotukais. Kai europiečiai pirmą kartą ten nuvyko septynioliktojo amžiuje, beotukų buvo ne daugiau nei 500–700. Jie gyveno susiskirstę į visiškai nepriklausomas, dideles šeimos narių grupes nuo 30 iki 55 asmenų. Jie, visai kaip ir morioriai (nugalėti karingiau nusiteikusių maorių) Naujojoje Zelandijoje, buvo visiškai taiki bendruomenė. Kitaip nei daugelis vietinių, jie atsisakė ginklų, kai šie buvo pasiūlyti prekiaujant. Taigi, daugybę amžių jie buvo medžiojami dėl pramogos. 1829 metais oficialiai pripažinti išnykusiais.

1620 metais Whitbournas išleido knygą „Niufaundlando atradimas ir diskursas“¹⁴, skatinančią salos kolonizaciją. Buvo manoma, kad beotukai turėjo šunų, tačiau iš tiesų pradžioje šunų nebuvo. Jie augino prijaukintus vilkus. Ar tiksliau – tik dėl požiūrio į vilkus beotukai sugebėjo užmegzti su jais tam tikrus ryšius, kurie galiausiai vilkus pavertė šunimis. Štai Whitbourno pasakojimas apie beotuko ir vilko santykius Niufaundlande:

„Kadangi gerai žinoma, kad jie labai išmoningi ir geri žmonės (tą patvirtintų daug kas), todėl taip pat jie ir lengvai sukalbami, jei tik su jais bendrauji švelniai ir bendruomeniškai. Taip pat jie tokie žmonės, kurie sieks keršto už bet kokias jiems ar jų vilkams padarytas skriaudas, o taip dažnai nutikdavo. Jie žymi savo vilkų ausis keliomis žymėmis, kaip čia, Anglijoje, daroma avims ir kitiems gyvuliams. Matyt, vilkai tose teritorijose ne tokie žiaurūs ir sužvėrėję kaip kitur, nes nė vienas žmogus man negalėjo papasakoti, kad vilkas... užpuolė kokį nors vyrą ar vaiką.“

Taigi, jei šis pasakojimas yra tikras – ir kodėl gi neturėtų būti – sužinojome kai ką stulbinančio: tie žmonės sugebėjo elgtis su laukiniais vilkais taip, kaip mes šiandien elgiamės su šunimis. Tai bandžiau išaiškinti keliose savo knygose, ypač „Žvėrys: ko gyvūnai

¹⁴ „A Discourse and Discovery of Nef-found-land“.

sielvartą negu tie, kurie neteko šuns. Niekuomet nesakysiu, kad katė negali tapti tokia artima žmogui kaip šuo, nors daugybė žmonių taip mano, ypač tie, kurie negyveno su kate daug metų. Taip pat nepamirškime, kad apskritai gyvename ilgiau su kate nei su šunimi paprasčiausiai dėl to, kad vidutiniškai katės gyvena ilgiau. Todėl nesunku rasti žmogų, kuris gyveno su kate dvidešimt ar net daugiau metų. Tas ryšys yra artimas, o skausmas, ateinantis mirčiai šį ryšį nutraukus, stiprus. Vis dėlto, šiuo atveju rūšių skirtumas gali būti susijęs su vienatvės trokštančia kačių prigimtimi arba su žmonių suvokimu, kad katės niekada *iki galo* mumis nepasitiki taip, kaip šunys. Turiu omenyje tai, kaip katės miršta.

Galiu klysti, bet panašu, kad eutanaziją namie gyvenančioms katėms atlikti esame linkę rečiau nei šunims. Katės miršta pačios vienos, ne tik kad kur nors išeina ruošdamosi paskutinei kelionei, kaip jau minėjau anksčiau, bet kartais jos tai daro savotiškai, tyliai, vienumoje. Lyg jos neprašytų mūsų padėti įžengti į amžiną naktį, kaip, panašu, daro šunys. Atrodo, kad jos jau ir taip žino, ką daryti. Kodėl taip yra? Nežinau, ir galbūt mano patirtis pernelyg ribota, todėl lauksiu žinių iš skaitytojų, turinčių daugiau patirties. Kitame skyriuje iš arčiau pažvelgsiu į kačių mirtį.

4

Katės nutuokia apie mirtį daugiau,
nei mes manome

Net mažiausia katinių šeimos atstovė – tikras šedevras.

Leonardas da Vincis

Galima šunį išmokyti užuosti vėžį, kaip visi jau yra girdėję, ir jis diagnozę konstatuos daug tiksliau nei bet kuris onkologinių ligų specialistas. Tačiau negalime tiksliai žinoti, ar suuodęs vėžį jis jaučia gailestį tam žmogui. Ar pasidaro liūdna, o galbūt jiems tai tik žaidimas gauti skanėstą įspėjus apie ligą? Sunku pasakyti. Nors žinoma, kad sprogmenų ieškantys šunys su savo radiniais jokių emocijų nesieja, vis dėlto po rugsėjo 11-osios įvykių neberadę gyvybės ženklų šunys buvo prislėgti. Negalvoju, kad taip galėjo nutikti, nes „žaidimas“ pasidarė ne toks įdomus. Manau, jie suprato, kad daro kažką labai svarbaus žmonėms. Mokslininkai taip pat svarsto, ar šunys gali užuosti artėjančią mirtį. Tai nebuvo patikrinta.